

PHÁT TRIỂN DU LỊCH GẮN VỚI PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ TRONG BỐI CẢNH ĐẠI DỊCH COVID-19 tại thành phố Hội An, tỉnh Quảng Nam

LƯƠNG TÌNH

Viện Khoa học xã hội vùng Trung Bộ

NGUYỄN HOÀNG HIỀN - VŨ HOÀNG MẠNH TRUNG

Phân viện Hành chính quốc gia tại Huế

NGUYỄN DUY QUANG

Trường Cao đẳng Du lịch Đà Nẵng

Làng nghề là nơi giữ gìn nét văn hóa độc đáo của dân tộc, mỗi làng nghề thể hiện những nét đặc sắc riêng, mang màu sắc riêng cho từng vùng miền. Vì vậy, để lưu giữ nét truyền thống này đồng thời thúc đẩy phát triển kinh tế, thành phố Hội An đã có mô hình kết hợp giữa du lịch với làng nghề, và đã mang lại sức sống, từng bước khẳng định thương hiệu, điem đến hấp dẫn đối với du khách. Trước đây, khi ngành du lịch vẫn còn “ăn nên làm ra” ở Hội An, việc phát triển các làng nghề đã khó, bởi số hộ còn làm nghề không còn nhiều, hoạt động sản xuất kinh doanh nhỏ lẻ,

manh mún, mẫu mã sản phẩm chưa đa dạng và ô nhiễm môi trường tại các làng nghề... thì nay với tác động của đại dịch Covid-19 vấn đề này càng trở nên khó khăn hơn. Đây cũng là mối quan tâm hàng đầu của lãnh đạo thành phố và cũng đã được triển khai tổ chức trong nhiều cuộc hội nghị, hội thảo, tọa đàm khoa học.

1. Thực trạng phát triển du lịch gắn với phát triển làng nghề ở Hội An

Về lượng khách du lịch

Thực tế cho thấy, việc phát triển làng nghề gắn với phát triển du lịch là hướng đi đúng của thành

Bảng 1. Số lượng khách đến làng nghề qua các năm

STT	Tiêu chí	Năm 2015	Năm 2017	Năm 2018	Năm 2019	<i>DVT: lượt người</i>
						Năm 2020 hết tháng 10
1	Tổng lượt khách	224.140	505.487	679.311	744.548	88.216
	Quốc tế	210.644	477.988	599.890	719.161	85.438
	Việt Nam	13.496	27.499	79.421	25.387	2.778
2	Làng gốm Kim Bồng	111.180	111.800	41.245	15.800	2.220
	Quốc tế	111.180	111.800	41.245	15.800	2.220
	Việt Nam	0	0	0	0	0
3	Làng gốm Thanh Hà	82.327	367.512	615.809	709.618	83.024
	Quốc tế	70.185	340.139	537.319	685.543	80.570
	Việt Nam	12.142	27.373	78.490	24.075	2.454
4	Làng rau Trà Quế	30.633	26.175	22.257	19.130	2.972
	Quốc tế	29.279	26.049	21.326	17.818	2.648
	Việt Nam	1.354	126	931	1.312	324

Nguồn: Tổng hợp từ Phòng Văn hoá Thông tin Thành phố Hội An qua các năm 2015 - tháng 10/2020

phố Hội An cũng như các địa phương trong cả nước.

Số lượng khách du lịch đến các làng nghề tăng từ năm 2015 (224.140 lượt khách) đến năm 2019 (744.548 lượt khách). Trong đó lượt du khách quốc tế đến làng gốm Thanh Hà đã tăng từ 82.327 lượt năm 2015 (chiếm 33%) đến 709.618 lượt năm 2019 (chiếm 94%). Lượt khách quốc tế cũng như trong nước đến làng Mộc Kim Bồng và làng rau Trà Quế lại có xu hướng giảm tương ứng từ 111.180 lượt và 30.633 xuống còn 15.800 và 19.130 lượt năm 2019. Mặc dù lượng khách quốc tế đến hai làng nghề trên có giảm nhưng khách quốc tế vẫn chiếm 95% trong tổng lượt khách đến các làng nghề. Trong khi đó, khách trong nước mặc dù có tăng từ 13.496 lượt người năm 2015 đến 25.387 lượt người năm 2019 thì con số này vẫn quá ít so với khách quốc tế¹. Đặc biệt, làng nghề Mộc Kim Bồng không có đoàn khách trong nước đến tham quan trong suốt những năm qua. Thực tế trên cho thấy công tác xúc tiến, quảng bá của những người làm công tác quản lý nhà nước ở địa phương đã quá tập trung vào khách quốc tế. Ngược lại, công tác này rất mờ nhạt không dám nói là bỏ quên đối tượng khách du lịch nội địa. Không chỉ có chính quyền, mà ngay cả những hộ dân làm du lịch ở các làng nghề cũng không mấy mặn mà khi bán hay hướng dẫn tham quan cho du khách nội địa, và cũng tương tự như vậy đối với các nhà hàng, hay homestay tại Hội An (Bảng 1).

Ngày 11 - 3 - 2020, Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) chính thức công bố dịch Covid-19 do virus Corona chủng mới (SARS-CoV-2) là đại dịch toàn cầu thì ngành du lịch bị tác động rất nặng nề. Tại tỉnh Quảng Nam tổng lượng khách tham quan, lưu trú du lịch năm 2020 ước đạt 1.467.400 lượt khách, giảm 81% so với cùng kỳ 2019; doanh thu từ tham quan, lưu trú du lịch năm 2020 ước đạt 1.068 tỷ đồng, giảm 82% so với cùng kỳ năm 2019. Ước thiệt hại của ngành du lịch do ảnh hưởng của dịch Covid-19 là trên 6.000 tỷ đồng. Khoảng 14.000 lao động tại các đơn vị, doanh nghiệp du lịch tạm ngừng việc, nghỉ luân phiên, nghỉ việc. Dự báo, tình trạng khó khăn của ngành du lịch sẽ còn kéo dài². Theo báo cáo của phòng Văn hoá và Thông tin Hội An, do ảnh hưởng lo ngại sự lây lan của dịch Covid-19, số lượng du khách đã giảm mạnh, tính hết tháng 10

năm 2020 tổng lượng khách chỉ còn 88.216 lượt giảm 88% so với năm 2019, số khách quốc tế này chủ yếu là những người nước ngoài đang sinh sống, làm việc dài hạn tại Việt Nam tự tổ chức tour sau khi thành phố Đà Nẵng và Hội An nới lỏng cách ly xã hội³.

Số lượng du khách giảm đã ảnh hưởng không nhỏ đến hoạt động sản xuất và đời sống của các hộ sản xuất tại làng nghề. Làng gốm Thanh Hà trở nên vắng lặng, chỉ một vài cơ sở sản xuất gốm gia dụng còn duy trì hoạt động. Ở làng rau Trà Quế, xã Cẩm Hà, may mắn là dịch bệnh ít tác động đến đời sống, việc làm của bà con. Dù ít khách du lịch đến tham quan như trước nhưng công việc sản xuất rau của các hộ trên cánh đồng làng Trà Quế vẫn diễn ra thường nhật như mọi khi, bởi sản phẩm rau được tiêu thụ ở các chợ trên địa bàn Hội An và Đà Nẵng.

Về doanh thu

Theo như bảng 2 nếu chưa có tác động của dịch Covid-19 thì những năm gần đây, việc kết hợp phát triển làng nghề gắn với phát triển du lịch đã góp phần tăng trưởng kinh tế của địa phương nói chung và gia tăng thu nhập, nâng cao đời sống cho các hộ tại làng nói riêng (Bảng 2).

Bảng 2. Doanh thu làng nghề qua các năm

DVT: triệu đồng

Tiêu chí	Năm 2015	Năm 2016	Năm 2017	Năm 2018	Năm 2019	Hết tháng 10 năm 2020
Tổng doanh thu			13.476.31	23.597.64	28.875.77	2.997.68
Làng Mộc Kim Bồng	-	-	-	-	-	-
Làng gốm Thanh Hà	-	-	8.914.07	18.723.15	24.836.64	2.905.84
Làng rau Trà Quế	-	-	4.562.24	4.874.49	4.039.13	91.84

Nguồn: Tổng hợp từ Phòng Văn hoá - Thông tin Thành phố Hội An qua các năm 2015 - tháng 10/2020

Theo số liệu từ phòng Văn hoá - Thông tin thành phố Hội An, doanh thu từ các làng nghề tăng từ 13.476,31 triệu đồng năm 2017 lên 28.875,77 triệu đồng năm 2019. Trong đó doanh thu tại làng gốm Thanh Hà luôn chiếm trên 60% qua các năm. Tuy nhiên qua năm 2020 doanh thu sụt giảm khá mạnh chỉ còn 2.997,68 triệu đồng do tác động của dịch Covid-19⁴.

Bên cạnh đó, đại dịch còn ảnh hưởng không nhỏ đến hoạt động sản xuất của các làng nghề. Một vài cơ sở của làng gốm Thanh Hà và mộc Kim Bồng sản xuất cho những đơn hàng nhỏ lẻ trong nước còn lại nhiều cơ sở cũng tạm đóng cửa, từ đó làm cho thu nhập và đời sống của các hộ và người lao động cũng giảm nhiều. Mặc dù cũng bị ảnh hưởng không nhỏ của dịch Covid-19, nhưng làng rau Trà Quế hàng ngày vẫn hoạt động sản xuất để cung cấp cho các chợ Hội An nên đời sống người nông dân có phần đỡ hơn.

Trước tác động của đại dịch Covid-19 chính quyền thành phố TP Hội An đã giảm 50% giá vé tham quan phố cổ đến hết ngày 31 - 10 - 2020. Thời gian đầu sau khi mở cửa trở lại các hoạt động phục vụ du lịch tại phố cổ Hội An sẽ diễn ra từ 9 giờ - 11 giờ sáng và từ 15 giờ đến 21 giờ tối, với các hoạt động nghệ thuật đường phố như hô hát bài chòi, các trò chơi dân gian, điểm nhạc *Tiếng Dương Cầm*, trình diễn *Trang phục Hội An - Ký ức thời gian, Chiều dân ca,...* Song song với đó, các làng nghề truyền thống lâu đời của Hội An như làng gốm Thanh Hà và làng rau Trà Quế cũng khôi phục hoạt động để đón du khách đến tham quan, trải nghiệm⁵. Bên cạnh đó, chính quyền thành phố cũng đã thống kê danh sách các hộ dân ở các làng nghề thực sự khó khăn trong đợt dịch Covid-19 để xét hưởng chế độ hỗ trợ theo quy định.

2. Một số giải pháp đẩy mạnh phát triển du lịch gắn với phát triển làng nghề thành phố Hội An

Mặc dù Việt Nam nói chung và thành phố Hội An tỉnh Quảng Nam nói riêng đã kiểm soát dịch bệnh lây lan trong cộng đồng lần thứ 2 ngày 28 - 8 - 2020 nhưng vẫn còn nhiều diễn biến khó lường. Hơn nữa, theo IMF chỉ ra rằng, Covid-19 là cuộc khủng hoảng kinh tế xã hội nghiêm trọng nhất kể từ Chiến tranh Thế giới thứ hai trở lại đây. Mức độ nghiêm trọng đã vượt xa khủng hoảng tài chính năm 2008, thậm chí vượt cả đại suy thoái ở Mỹ vào những năm 1929 - 1933⁶. Đặc biệt, đại dịch Covid-19 diễn biến phức tạp, khó kiểm soát, gây ra suy thoái trầm trọng và khủng hoảng kinh tế toàn cầu, có khả năng kéo dài sang đầu thập niên 20; làm thay đổi sâu sắc trật tự, cấu trúc kinh tế, phương thức quản trị toàn cầu, cách thức hoạt động kinh tế và tổ chức đời sống xã hội của thế giới⁷. Do đó, sẽ có nhiều người lao

động trên thế giới bị mất việc, người dân có xu hướng tích trữ, cắt giảm tiêu dùng, tiết kiệm nhiều hơn và chi tiêu ít hơn. Điều này khiến cho việc thu hút du khách đặc biệt là khách quốc tế của cả Việt Nam và Hội An càng khó khăn hơn.

Hội An được UNESCO công nhận là Di tích văn hoá thế giới, có nhiều cơ hội trong quảng bá thu hút du khách trong và ngoài nước, điều này đã được các cấp các ngành của thành phố làm rất tốt trong những năm qua, góp phần tạo thêm công ăn việc làm cho người lao động. Tuy nhiên, lợi thế này cũng nhanh chóng bị san bằng trước sự cạnh tranh gay gắt của du lịch trong vùng và khu vực. Hơn nữa, các hạn chế trong công tác quản lý và định hướng phát triển du lịch gắn với phát triển làng nghề tại địa phương đang thể hiện rõ trong các vấn đề ô nhiễm môi trường và trật tự xã hội. Ngoài ra, tác phong của người lao động trực tiếp tại các làng nghề vẫn còn kém. Vì thế áp lực thu hút và giữ chân du khách sẽ tăng cao hơn.

Trong thời gian tới, để có những giải pháp hữu hiệu và thực thi nhằm phát triển các làng nghề Hội An gắn với phát triển du lịch trước tác động của đại dịch Covid-19 nên cần căn xem xét các khía cạnh sau:

Thứ nhất, Việt Nam nói chung và Hội An nói riêng bước đầu không chế được dịch bệnh lần thứ hai thì đây chính là thời điểm để phát triển du lịch nội địa, bởi lẽ việc xác định thời điểm để mở cửa lại du lịch quốc tế là câu hỏi khó trong bối cảnh hiện nay. Chính vì vậy, chính quyền địa phương Hội An cần tạo môi trường thuận lợi, công khai minh bạch cho các doanh nghiệp để tập trung thu hút thị trường du lịch nội địa, trước mắt cần chú trọng các địa phương lân cận như Đà Nẵng, Thừa Thiên Huế, Quảng Ngãi, Quy Nhơn... những nhóm khách đi theo gia đình, bạn bè. Theo đó, cần hình thành những sản phẩm du lịch mới mẻ mang nét đặc trưng, khai thác lợi thế của các làng nghề. Các hiệp hội du lịch cùng với các doanh nghiệp lữ hành xây dựng một số chương trình dành cho du khách nội địa từ các địa phương lân cận. Đối với các công ty du lịch cần khởi động lại các hoạt động du lịch như triển khai các chương trình tour, chào bán cho khách với giá ưu đãi và cung cấp kèm thêm những dịch vụ khá cao cấp như ở khách sạn 5 sao, tham quan du thuyền trên sông Hoài, dự tiệc buffet tối tại khách sạn.

Thứ hai, chính quyền địa phương cần làm tốt các biện pháp chống dịch đã được triển khai, thực hiện nghiêm 5K (khẩu trang, khử khuẩn, khoảng cách, không tụ tập, và khai báo y tế), không lơ là trong công tác phòng chống dịch tại địa phương nói chung và các điểm tham quan của làng nghề, các cơ sở lưu trú, các điểm bán vé tham quan nói riêng.

Thứ ba, trong thời gian này đối với các cơ sở sản xuất thì cần duy tu bảo dưỡng các công cụ sản xuất, chủ động sáng tạo các mẫu mã sản phẩm. Đối với các ban ngành cần tập trung chỉnh trang mở rộng, bê tông hóa kiên cố các tuyến đường, bãi đỗ xe và bến thuyền vào làng nghề để phục hồi sản xuất khi dịch bệnh đi qua. Thực hiện xây dựng nông thôn mới nâng cao, nông thôn mới kiểu mẫu và xây dựng nông thôn mới cấp thôn, xóm. Tập trung xây dựng hệ thống kết cấu hạ tầng, kết nối chặt chẽ xây dựng nông thôn mới với quá trình đô thị hoá⁸.

Thứ tư, cũng trong thời gian này cần đào tạo lại những lao động trẻ tại làng nghề, bởi vì họ chính là những người tham gia trực tiếp vào quá trình sản xuất, nên việc thuyết trình sẽ sát thực, gần gũi và chính xác hơn. Tuy nhiên để thực hiện được điều này, người lao động cần được trang bị ngoại ngữ tốt và kỹ năng thuyết trình để lôi cuốn người nghe.

Mặc dù đã có những tín hiệu đáng mừng trước đại dịch Covid-19, song các làng nghề Hội An vẫn đang đứng trước nhiều khó khăn và thách thức mới. Phát

triển làng nghề gắn với phát triển du lịch là một hướng đi đúng đắn, nhằm gìn giữ những giá trị dân tộc, đồng thời thúc đẩy kinh tế phát triển. Để có thể vượt qua giai đoạn khó khăn này, một mặt Hội An nên tìm cách khai thác triệt để hơn các thị trường du lịch nội địa truyền thống trong ngắn hạn, mặt khác nên có các giải pháp lâu dài trong việc gia tăng khả năng cung ứng các sản phẩm và chất lượng dịch vụ, đồng thời tăng cường công tác phòng chống dịch hiệu quả tại địa phương nói chung cũng như các điểm tham quan nói riêng.

1. Tổng hợp Báo cáo phòng Văn hóa - Thông tin Thành phố Hội An qua các năm 2015, 2016, 2017, 2018, 2019.
2. Thế Phong: *Phát triển du lịch Quảng Nam và Đà Nẵng hậu Covid-19*, <http://baochinhphu.vn/Du-lich/Phat-trien-du-lich-Quang-Nam-va-Da-Nang-hau-COVID19/417308.vgp>, 2020.
- 3, 4. Tổng hợp Báo cáo phòng Văn hóa - Thông tin Thành phố Hội An qua các năm 2015, 2016, 2017, 2018, 2019.
5. Phương Thuận: *Hội An - kích cầu du lịch sau mùa dịch*, <https://www.quangnam.gov.vn/CMSPages/BaiViet/Default.aspx?IDBaiViet=34117> ngày 5 - 11 - 2020.
6. Hải Đăng, <http://tapchitaichinh.vn/tai-chinh-quoc-te/tac-dong-cua-dai-dich-Covid-19-den-nen-kinh-te-the-gioi-nhu-the-nao-327414.html>, ngày 4 - 11 - 2020, 2020.
- 7, 8. Báo cáo tổng kết thực hiện chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2011 - 2020, xây dựng chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2021 - 2030.

PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA ĐỘI NGŨ CÁN BỘ CẤP CƠ SỞ....

Tiếp theo trang 39

cách tổ chức, bố trí cán bộ nêu trên. Mỗi cấp trong hệ thống quản lý có vị trí, vai trò, chức năng riêng của nó. Nhận thức và giải quyết không đúng vấn đề này chẳng những gây trở ngại tới hoạt động và hiệu quả của cả hệ thống mà còn làm tổn hại trực tiếp tới cơ sở và cả nước, vì mấu chốt của vấn đề là dân và tổ chức cuộc sống của dân sao cho phát triển sức dân, có lực lượng của dân, tài trí của dân góp sức vào thì mới thực hiện được những kế hoạch, mục tiêu phát triển xã hội, mới có động lực và nội lực để xây dựng kinh tế, phát triển văn hoá, đảm bảo sự bền vững của chế độ.

1. Hoàng Chí Bảo: *Hệ thống chính trị cơ sở nông thôn nước ta hiện nay*, Nxb CTQG, H, 2004, tr. 190.

2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t. 5, Nxb CTQG, H, 2000, tr. 65.

Tài liệu tham khảo:

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khoá IX*, Nxb CTQG, H, 2002.
2. Mai Đức Ngọc: *Vai trò cán bộ chủ chốt cấp xã trong việc giữ vững ổn định chính trị - xã hội ở nông thôn nước ta hiện nay*, Nxb CT-HC, 2011.
3. Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam khóa XII, ngày 25 - 1 - 2017, Nghị quyết số 18-NQ/TW về *Một số vấn đề về tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị, tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả*.